

УДК 658.011.12(075.8)

О. І. Шаманська,

к. е. н., доцент кафедри дорадництва та інформаційних технологій в менеджменті,
Вінницького національного аграрного університету, м. Вінниця

МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ДОРАДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

O. Shamanska,

Ph.D in economic sciences, associate professor, the head of counseling and information technology management,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnitsa

MODERN METHODS OF STUDIES ARE IN AGRICULTURAL CONSULTING

У статті наведено та проаналізовано сучасні методи навчання в дорадництві, а саме: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, або евристичний метод та дослідницький метод.

In the article modern methods over of studies are brought and analysed in agricultural consulting, such as: explanatory-illustrative method, reproductive method, method of problem exposition, partly-searching, or heuristic method and research method.

Ключові слова: дорадництво, дорадчі служби, навчання в дорадництві, методи навчання, ділові ігри.

Key words: agricultural consulting, deliberative services, studies in agricultural consulting, methods of studies, business games.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У період переходу України до нових ринкових відносин з 1991 року утворився вакуум між виробниками сільськогосподарської продукції та її споживачами. Тоді і виникла необхідність у дорадництві тобто інформаційно-консультаційній допомозі сільгоспвиробникам та населенню. При чому головна суть дорадчої діяльності полягає в тому, що по-перше, виробнику в доступній формі подати наукові напрацювання, які йому необхідні, тому рекомендації дорадчої служби — це інструкція щодо використання наукових розробок; по-друге, допомогти виробнику зорієнтуватись у складному, різноманітному та часто суперечливому інформаційному потоці, що надходить від науки, агробізнесу тощо. З цього випливає, що освіта в дорадництві це вельми важливий процес, який стосується як кінцевих виробників, так і дорадників та експертів-дорадників — кожного на своєму рівні [1, с. 256].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У теперішній час багато вчених-науковців працюють над дослідженням такого питання, як дорадчі служби та методи навчання у дорадництві, серед них: Галич О.А., Кремінь В.Г., Ніколаєнко С.М., Степко М.Ф., Ягупов В.В., Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф., Бондар В.І.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є дослідження та аналіз сучасних методів навчання в дорадництві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У теперішній час є досить актуальним питання вибору такої організаційної моделі дорадчих служб, яка б забезпечила максимальний і швидкий ефект з найменшими затратами.

Аналіз економічної літератури показав, що метод навчання слід розглядати як спосіб

подання (представлення) інформації дорадника в ході його пізнавальної діяльності. Серед найбільш розповсюджених методів навчання у дорадництві слід виділити наступні: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод пробного викладу; частково-пошуковий, або евристичний, метод; дослідницький метод.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Назва даного методу походить від двох слів: інформація й рецепція (сприйняття). Дорадники одержують знання на заняттях, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" виді. Дорадники сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Зазначений метод знаходить широке застосування у закладах для передачі великого масиву інформації. Інформаційно-рецептивний метод сам по собі не формує в дорадника умінь і навичок використання отриманих знань і не гарантує їх свідомого й міцного запам'ятовування.

Репродуктивний метод. Діяльність дорадника носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписаннями, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність дорадників за кількаразовим відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передує репродуктивному). Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і умінь у дорадників, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенос, класифікація. Але не гарантує розвитку творчих здатностей дорадника [2, с. 121].

Метод проблемного викладу. Педагог до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Потім показує спосіб рішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети — розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. У свою чергу дорадники стають свідками й співучасниками наукового пошуку. Дорадники не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки педагога. Даний метод широко використовується в практиці вищих навчальних закладів [5, с. 17].

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у роботі (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Відтак, пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер, поетапно направляється й контролюється педагогом або самими слухачами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Такий метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання в подальших робочих ситуаціях.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу дорадників. Вони самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри й виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес рішення завдання). У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження [2, с. 129].

Проведений аналіз показав, що існує ще одна класифікація методів побудована на основі виділення джерел передачі змісту:

— словесні: джерелом знання є усне або друковане слово (розповідь, бесіда, інструктаж і ін.);

— практичні методи: дорадники одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії (вправа, тренування, самоуправління);

— наочні методи: джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (ілюстрування, показ).

Важливим методом у навчанні дорадництва є такий метод як дискусійний. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції. У лекціях-дискусіях звичайно виступають два викладачі, що захищають принципово різні точки зору на проблему, або один викладач, що володіє артистичним даром перевтілення (у цьому випадку іноді використовуються маски, прийоми зміни голосу) [3, с. 257].

Предметом дискусії можуть бути не тільки змістовні проблеми, але й моральні, а також міжособистісні відносини самих учасників групи. Результати таких дискусій (особливо коли створюються конкретні ситуації морального вибору) набагато сильніше модифікують поведінку людини, чим просте засвоєння деяких моральних норм на рівні знання. Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

Ділова гра є методом активного навчання у дорадництві. Розрізняють три сфери застосування ігрового методу. Навчальна сфера: навчальний метод застосовується в навчальній програмі для навчання, підвищення кваліфікації. Дослідницька сфера: використовується для моделювання майбутньої професійної діяльності з метою вивчення, прийняття рішень, оцінки ефективності організаційних структур і т.д. Оперативно-практична сфера: ігровий метод використовується для аналізу елементів конкретних систем, для розробки різних елементів системи освіти.

Позитивними факторами в застосування ділових ігор є: висока мотивація, емоційна насиченість процесу навчання; підготовка до професійної діяльності; післяігрове обговорення сприяє закріпленню знань.

В основі активних методів лежать: у процесі діалогу розвиваються комунікативні здатності; уміння вирішувати проблеми колективно; розвивається мова дорадника.

Одним з інноваційних методів навчання у дорадництві є застосування навчальних комп'ютерних моделей. Комп'ютерне моделювання використовується як засіб розробки і перевірки, вимірювання, визначення принципів і закономірностей будови і функціонування соціальних процесів, систем і їх прогнозування, для розробки рекомендацій щодо управління різними соціальними явищами, процесами, системами.

Методи навчання не тільки спрямовані на передачу та сприймання знань, умінь і навичок, а й мають значно ширший діапазон дій, який виражається у функціях навчального процесу: освітній, виховній, розвивальній.

Освітня функція як основа передбачає застосування тих методів і прийомів керування дорадниками, які сприяли б успішному засвоєнню знань, умінь, наукового світогляду та його відповідних складових — переконань, як упевненості у правильності своїх знань. Тут застосовувалася вся палітра методів, що класифіковані вище. Освітня функція служить для здійс-

нення завдань творчого характеру, художньо-естетичного ставлення до явищ природи та суспільного життя.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Отже, це тільки декілька із тих методів, які можна успішно використовувати під час навчання дорадників для того, щоб розробити дійсно ефективну програму. Розробка програми — це дуже артистична фаза навчання дорадників, це процес трансформації мети та завдань в освітні заходи. Чим краще викладач розуміє потреби дорадника, чим ретельніше підбирає методи навчання, тим швидше це навчання буде мати успіх і досягне своєї мети: сприяти прогресивним змінам у знаннях, навичках, ставленні, сподіваннях, що значить сприяти позитивним змінам у житті.

Література:

1. Галич О.А. Сільськогосподарське дорадництво [Текст]: навч. посібник / О.А. Галич, О.О. Сосновська. — К.: ЦУЛ, 2007. — 368 с.
2. Вища освіта в Україні: навч. посіб. / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін. За ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. — К.: Знання, 2005. — 327 с.
3. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. — К.: Либідь, 2002. — 560 с.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Вища школа, 2004. — 422 с.
5. Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. — К., 1996. — 67 с.

References:

1. Galich, O.A. and Sosnovskaya, A.A. (2007), *Sil's'kogospodars'ke doradnictvo* [Agricultural extension], TSUL, Kyiv, Ukraine, 368 p.
2. Flint, V.G. Nikolaienko, S.M. and Styopka, M.F. (2005) *Vishha osvita v Ukraïni* [Higher Education in Ukraine], Knowledge, Kyiv, Ukraine, 327 p.
3. Yagupov, V.V. (2002), *Pedagogika* [Pedagogy], Cygnus, Kyiv, Ukraine, 560 p.
4. Zyazyun, I.A. Kramuschenko, L.V. and Kryvonos, I.F. (2004), *Pedagogichna majsternist'* [Pedagogical skills], 2nd ed., High School, Kyiv, Ukraine, 422 p.
5. Bondar, V.I. (1996), *Didaktika: effektivni tehnologii navchannja studentiv* [Didactics: effective learning technologies studentiv], Kyiv, Ukraine, 67 p.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2014 р.